

KANTELU

Arvostette kaupungin edustajille, opetusministerin erityisavustajalle ja oikeuskanslerille 31.3.2020 osoittamassanne kirjoituksessa sitä, miksi kaupunki ei tue taloudellisesti perheitä ruokailukustannuksissa tilanteessa, jossa lapset pidetään suositusten mukaan kotona tai joiden lapset eivät voi mennä kouluun/päivähoitoon/eskariin sen vuoksi, että lapset kuuluvat riskiryhmään.

Toteatte, että ruokakassin voi saada, mutta esimerkiksi yksi Teidän perheenne lapsista ei kuitenkaan hyödy siitä perussairautensa vuoksi.

Pyydätte minulta yhdenvertaisuuden ja lasten oikeuksien näkökulmasta kannanottoa opetusministerin linjaukseen, jonka mukaan kunnilla ei ole velvollisuutta järjestää kouluruokailua poikkeusoloissa, mikä asettaa perheet eriarvoiseen asemaan riippuen niiden sosioekonomisesta asemasta.

RATKAISU

Perustuslain 108 §:n mukaisesti valtioneuvoston oikeuskansleri tehtävänsä hoitaessaan valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Perustuslain 16 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Perustuslain 6 §:ssä puolestaan säädetään yhdenvertaisuudesta ja syrjinnän kiellosta. Lapsia koskevat myös useat Suomea sopimusvaltiona sitovat kansainväliset ihmisoikeussopimukset kuten YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimus.

Perusopetuslain 31 §:n 2 momentin mukaan opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei ole opetusministeri Li Anderssonin päätöksellä vapauttanut opetuksenjärjestäjiä perusopetuslain mukaisesta velvollisuudesta järjestää täysipainoinen maksuton ateria.

Valtioneuvosto on antanut asetuksen 174/2020 (*jatkamisasetus*), jonka mukaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjien velvollisuutta järjestää opetus- ja muuta toimintaa sekä ateria-, kuljetus-, ja majoitusetuuksia voidaan valmiuslain 109 §:n 2 momentin mukaisesti rajoittaa koko valtakunnan alueella. Asetus on voimassa 13.5.2020 asti. Eduskunta on päättänyt, että mainittu asetus saa jäädä voimaan (EK 15/2020 vp).

Valtioneuvosto on tämän jälkeen 6.4.2020 antanut soveltamisasetuksen varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista (191/2020). Tämä asetus on 6.4.2020 (M 17/2020 vp) saapunut eduskuntaan ja perustuslakivaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Perustuslakivaliokunnan internetsivuilta saatavan tiedon mukaan soveltamisasetus on sen esityslistalla (esityslista PeVE 28/2020 vp) 15.4.2020.

Soveltamisasetuksen 3 §:n 3 momentin mukaan opetuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää muun muassa perusopetuslain 31 §:ssä säädettyjä palveluja ja etuuksia siinä laajuudessa ja sellaisilla toteuttamistavoilla kuin se on olosuhteisiin nähden mahdollista toteuttaa. Mitä 1-3 momentissa säädetään ei koske muun muassa esiopetuksen oppilaita ja perusopetuksen 1-3 vuosiluokkien oppilaita.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on aikaisemman valtioneuvoston varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista antaman asetuksen (126/2020, *soveltamisasetus*) johdosta antamassaan mietinnössä (jälkitarkastus) 25.3.2020 (PeVM 6/2020 vp – M 4/2020 vp ja M 6/2020 vp) todennut:

” - - Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin perusopetusta koskevan sääntelyn osalta huomiota vielä siihen, että asetus ei sisällä sääntelyä kouluruokailusta (ks. myös SiVL 2/2020 vp ja SiVL 3/2020 vp). Maksuton perusopetus tarkoittaa perustuslakivaliokunnan perusoikeusuudistuksen yhteydessä omaksuman kannan mukaisesti myös riittävää ravintoa (PeVM 25/1994 vp s. 9/II). Valiokunta kiinnittää valtioneuvoston vakavaa huomiota asiaan. Perustuslakivaliokunnan mukaan valtioneuvoston on seurattava tarkkaan valmiuslain ja siinä säädettyjen valtuuksien käytön soveltamisedellytysten täyttymistä sekä soveltamisessa mahdollisesti havaittavia ongelmia (PeVM 2/2020 vp, s. 5). - - ”

Uudessa soveltamisasetuksessa kouluruokailua koskevat periaatteet säilyvät ennallaan. Ruokailu on järjestettävä niille oppilaille, jotka osallistuvat lähiopetukseen. Etäopetuksessa oleville oppilaille kouluruokailua voidaan järjestää siinä laajuudessa kuin se on mahdollista toteuttaa.

Uuden soveltamisasetuksen perustelumuiotissa on todettu muun muassa, että opetuksen järjestäjän tulisi järjestää ateriointia kulloistenkin olosuhteiden mukaisesti. Opetuksen järjestäjä voisi esimerkiksi oppilashuollon kanssa etsiä sellaiset oppilaat, joille päivittäinen kouluateria on erittäin tärkeä ja järjestää ateria näille oppilaille niissäkin tilanteissa, joissa aterioiden tarjoamista joudutaan lähikontaktien välttämiseksi merkittävästi rajoittamaan (muistion s. 3-4).

Olen aikaisemmassa etäopetuksessa olleen 2. vuosiluokan huoltajan kanteluun (OKV/514/1/2020) antamassani vastauksessa 1.4.2020 pitänyt tärkeänä, että opetuksen järjestäjä voisi esimerkiksi yhteistyössä oppilashuollon kanssa etsiä sellaiset oppilaat, joille päivittäinen kouluateria on erittäin tärkeä ja järjestää ateria näille oppilaille niissäkin tilanteissa, joissa aterioiden tarjoamista joudutaan lähikontaktien välttämiseksi merkittävästi rajoittamaan. Tällä menettelyllä voitaisiin turvata kouluateria sellaisille oppilaille, jotka olisivat vaarassa jäädä ilman riittävää ravintoa. Tämä esillä pitämäni asia valtioneuvoston oikeuskanslerina on otettu huomioon uutta soveltamisasetusta säädettäessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kuntakyselyn mukaan useassa kunnassa ruokajärjestelyt etäopetuksessa oleville on saatu käyntiin, mutta toimintamalleja kehitetään edelleen. Osa kunnista toteaa, että kouluruokailua pystytään organisoimaan vasta pääsiäisen jälkeen. Kouluruokailua järjestetään muiden muassa ruokatavarakassien jakamisella, ruokarahan antamisella, tarveharkintaisena tukena ja mahdollistamalla ruokailu kouluilla niille, jotka sitä tarvitsevat.

Kantelustanne ei käy tarkemmin ilmi Teidän perheenne tilanne, ovatko perheenne lapset peruskoulun oppilaita, varhaiskasvatuksessa vai esiopetuksessa.

Katson, että kantelunne on edellä mainitsemallani tavalla yksilöimätön, eikä sitä voida ryhtyä tutkimaan.

Ruokakassi vaikuttaa internetistä saatavan tiedon mukaan olevan niin sanotun kolmannen sektorin hyväntekeväisyyteen kuuluva kampanja.

Kaupungin kotisivuilla olevan tiedotteen (6.4.2020) mukaan kaupunki tarjoaa kouluruokannoksia niille esi- ja perusopetuksen oppilaille, jotka eivät ole lähiopetuksessa ja joiden perheessä tarvitaan apua ruokailujen järjestämiseen. Ruokaa jaetaan kerran viikossa keskiviikkoihin viiden päivän lounastarpeiksi. Ruoan jakelupisteinä ovat A, B, C, D ja E koulut. Ruoan jakelu alkaa keskiviikkona 15.4. ja ruoan jakelua jatketaan 13.5. asti. Huoltajille lähetetään asiasta lisätietoa ja kysely tiistain 7.4. aikana joko F- tai G -järjestelmän kautta.

Kantelussanne esille ottamanne perheenne lasten ruokailun järjestämiseen liittyvässä asiassa on olennaista, että olette ensin asiassanne yhteydessä kaupungin edustajiin, niin kuin kantelunne perustella olettekin tehnyt.

Mikäli vielä kaupungilta saamanne vastauksen jälkeen katsotte, että perheenne tapauksessa on menetelty lainvastaisesti tai muuten virheellisesti, voitte olla uudelleen yhteydessä minuun. Siinä tapauksessa Teidän tulisi yksilöidä kantelunne edellä todetusti ja liittää siihen kaupungilta ja mahdollisesti yhteydenottonne johdosta opetus- ja kulttuuriministeriöstä saamanne vastaus.

Yleisesti totean, että poikkeusolojen lainsäädäntöön pohjautuvilla toimenpiteillä pyritään koronaviruksen leviämisen rajoittamiseen, millä osaltaan turvataan myös lapsien oikeutta elämään ja terveyteen perus- ja ihmisoikeutena sekä keskeisinä lapsen oikeuksina.

Mikäli tarkoititte yhteydenotollanne myös yleisesti toimeentulonne koronavirus-pandemian aikana, perusoikeutena turvataan myös jokaisen oikeus välttämättömään toimeentuloon.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Minna Pulkkinen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO